

Arkeologisk utredning inför utökning av campingplats

Arkeologisk utredning 2023/2024

Mårslycke 1:29, Tingsås socken, Tingsryd kommun, Kronobergs län, Småland

Kenneth Alexandersson

Arkeologisk rapport 2024:34

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Arkeologisk utredning inför utökning av campingplats

Arkeologisk utredning 2023/2024

Mårslycke 1:29, Tingsås socken, Tingsryd kommun, Kronobergs län, Småland

Författare	Kenneth Alexandersson
Copyright	Kalmar läns museum 2024
Redaktion	Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Syfte och frågeställningar	10
Metod, genomförande och resultat	11
Tolkning och åtgärdsförslag	14
Referenser	15
Tekniska och administrativa uppgifter	16

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

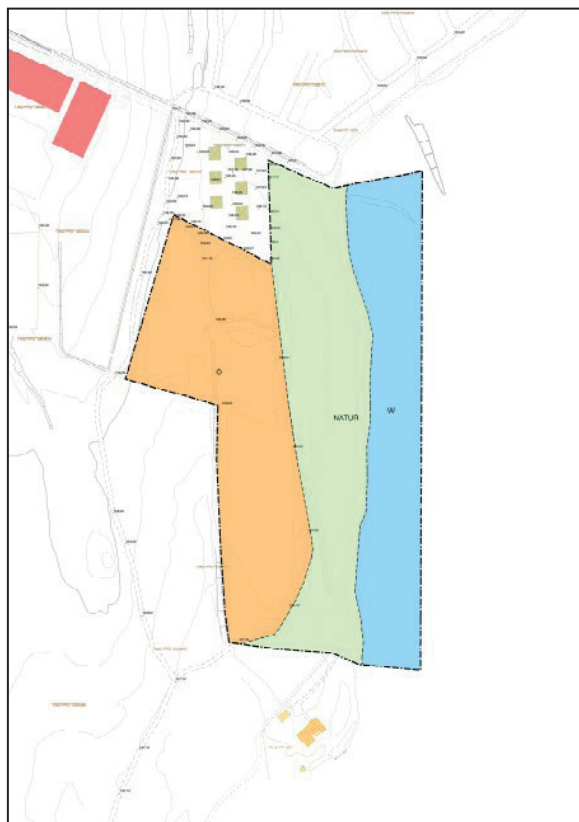
Sammanfattning

Under två dagar i november 2023 respektive januari 2024 genomförde Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum en arkeologisk utredning steg 1 och 2 inom delar av fastigheten Mårslycke 1:29. I utredningen ingick kartanalys, inventering och söschaktning. Vid kartanalysen noterades att delar av området tidigare brukats som åkermark. Vid inventeringen noterades en närvaro av odlingslämningar i anslutning till den tidigare åkermarken. Enstaka röjningsrösen hade

en mer flack profil och avvek från de resterande lämningarna. Möjligen skulle detta kunna peka på att de representerar en äldre odlingshorisont som till stora delar försvunnit i samband med den senare odlingen. Vid söschaktningen framkom inga arkeologiska lämningar i området. Vid söschaktningen konstaterades ett stort antal gropar efter stenbrytning som ställvis var fyllda med moderna sopor i form av t.ex. glasflaskor, tegelpannor mm.

Inledning

Under två arbetsdagar (21/11–2023 och 31/1–2024) genomförde Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum en arkeologisk utredning steg 1 och steg 2 inför planerad utökning av campingplats inom fastigheten Mårslycke 1:29. Förundersökningen föranleddes av att den tänkta utökningen låg inom ett strandnära område. Ser man till fornlämningsbilden i området finns där ett flertal stenålderlämningar i liknande lägen varför sannolikheten att arbetsföretaget skulle komma att beröra okända lämningar ansågs hög. I detaljplanen var utredningsområdet uppdelat i tre områden: vatten, natur och campingyta (fig. 1). Inom den sistnämnda ytan skulle markingrepp göras i samband med exploateringen.

Figur 1. I detaljplanen inför en planerad utökningen av campingplatsen. Delades området in i tre delar: vatten (blått), natur (grönt) och campingyta (orange).

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet ligger i Tingsryds kommun uppe på den småländska sjöplatån, långt över den högsta kustlinjen. Landskapet är småbrutet, kuperat och till stora delar skogbeklätt. I söder gränsar kommunen mot Blekinge län. Det aktuella utredningsområdet är beläget vid den nordvästra stranden av sjön Tiken. Området avvattas via Bräkneån som mynnar i Väbyfjorden mellan Ronneby och Karlshamn. Under 1996 genomförde Riksantikvarieämbetet en uppdaterad fornlämningsinventering i Tingsryds kommun (Jönsson m.fl. 1997). I samband med denna inventering nyregistrerades ett stort antal tidigare okända fossila åkermarker, bl.a. i området sydväst om det nu aktuella utredningsområdet.

Runt sjön Tiken finns ett flertal fyndplatser med bearbetad flinta och olika typer av flint- och bergartsyxor. Flintmaterialet är till stora delar svår-daterat, men några av yxorna är typologiskt daterbara. Längst upp i den norra delen av sjön Tiken finns det uppgift om en neolitisk tjocknackig flintyx (L1953:3728). Den exakta fyndplatsen inte är känd, men ligger i anslutning till utredningsområdet. Inom en kilometer från utredningsområdet finns ytterligare lokaler, med material från stenåldern. Vid Bräkneåns inlopp i sjön Tiken finns uppgift om att det tillvaratagits en trindyxa (L1953:3086), daterad till senmesolitikum. I ett område strax söder om Bräkneåns inlopp har det tillvaratagits en tjocknackig stenyxa och ett antal flintavslag (L1953:3615). Inne i Tingsryd samhälle har det gjorts ett flertal lösfynd av stenåldersartefakter (L1953:3085): en flintdolk, en stenyxa, en trindyxa, två tjocknackiga flintyxor,

tre tjocknackiga flintmejslar, en klubba och en skafthålsyxa. Ser man till området strax söder om det nu aktuella utredningsområdet mynnar det en mindre bäck i en liten bukt. I anslutning till denna har det påträffats ett flintspån (L1954:7279).

Den samlade fyndbilden visar på aktiviteter i området under senmesolitikum, men framför allt under neolitikum. Många av stenåldersfynden i området har gjorts i anslutning till åar och åmyningar i området, vilka utgjort attraktiva lägen under stora delar av förhistorisk tid. Vattenflödet Bräkneån har sannolikt fungerat som en viktig kommunikationslänk i området. Det finns uppgifter om att det tillvaratagits ett flertal stenåldersartefakter (L1954:7885) i samband med upprensning av Bräkneån 500 meter uppströms mynningen på 1910-talet. Bland fynden nämns trindyxa, skafthålsyxor, spjutspetsar, flintspån och flintdolkar.

Daterade lämningar från brons- och järnålder är de betydligt sparsammare i området. Det finns fynduppgift om att två ovala eldslagningsstenar har blivit tillvaratagna i området (L1953:3891, L1953:3085). Båda med något vaga platsuppgifter. Under medeltiden sker en stor bebyggelseexpansion i området, med ett bebyggelsemönster bestående av ensamgårdar och gårdsgupper (Jönsson m.fl. 1997). Det är inte osannolikt att många av de fossila åkermarkerna har sin grund i denna expansion, då nya områden tas i anspråk. Drygt 500 meter norr om utredningsområdet ligger Mårslycke gamla gårdstomt med äldsta belägget från 1498 (uppgift i Fornsök).

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa om det planerade arbetsföretaget skulle komma att beröra okända fornlämningar, samt avgränsa de eventuellt nyupptäckta fornlämningarna inom utredningsområdet.

Resultatet från den arkeologiska utredningen skulle dessutom kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra ett underlag inför eventuella framtida arkeologiska åtgärder. Utredningsresultatet skall också kunna användas som underlag i företagarens fortsatta detaljplanering.

Metod, genomförande och resultat

Den arkeologiska utredningen genomfördes i form av kartanalys, inventering och sökschaktning.

Kartanalys

De äldre skifteskartorna från storskiftet (1778) och laga skifte (1864) visar att den nutida betesmarken tidigare utgjorts av åkermark. Den ekonomiska karten från 1951 visar dessutom att marken varit uppodlad in i modern tid. I de äldre skifteskartorna framgår att det funnits rikligt med större markbunden sten i åkermarken (fig. 2).

Fältinventering

Vid fältinventeringen konstaterades att marktopografin och jordmånen inom utredningsområdet varierade kraftigt, från äldre åkermark till berg i dagen. Områdets östra kant gränsar till sjön Tikens strand. I samband med utredningen gjordes en inventering av strandkanten för att söka efter framsvallat litiskt fyndmaterial, men utan resultat. Strandkanten var kraftigt sluttande varför ytor med exponerad sand och grus var begränsade (fig. 3).

Inom skogspartiet som låg i undersökningsområdets östra kant, ner mot sjön, fanns ett flertal odlingsrösen med en tydlig koppling till den moderna odlingen i den nuvarande betesmarken. Inom området fanns även enstaka odlingsrösen som uppvisade en till synes äldre karaktär, med en flack profil. Möjligen representerar dessa enstaka odlingsrösen ett äldre odlingskikt som till stora delar röjts bort i samband med den senare odlingen i den angränsande odlings/betesmarken. I skogsområdet fanns ställvis ett rikligt inslag av sten i ytan (fig. 4).

Figur 2. På den äldre kartan från storskiftet (1778) finns ett antal större stenar och odlingshinder markerade i åkerytan.

Figur 3. Strandkanten sluttade brant ner mot vattenytan. Fotot taget i samband med sökschaktningen. Vid inventeringen var sjön isfri.

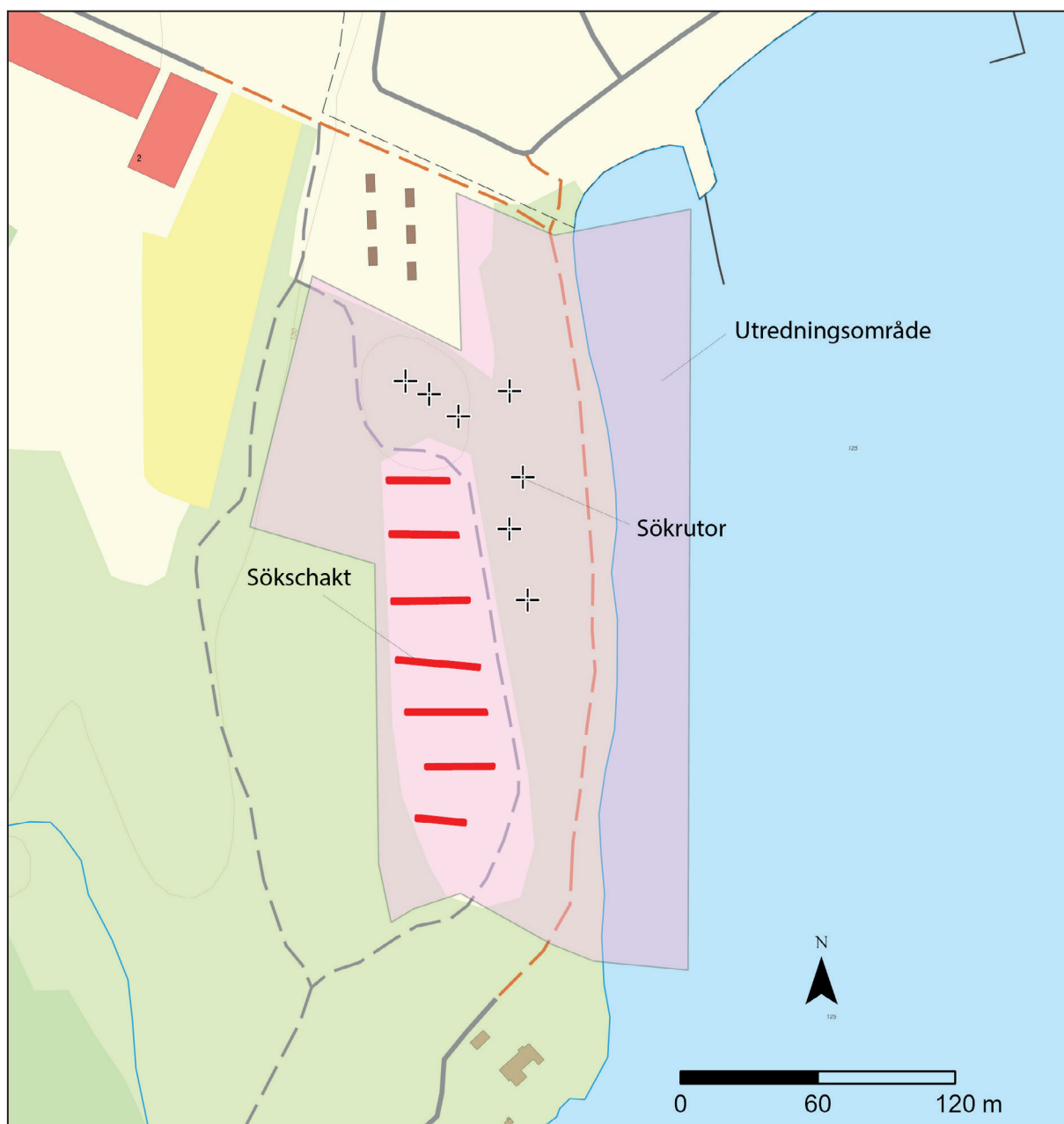

Figur 4. Inom delar av den yta som i detaljplanen definierats som natur fanns det ett betydande inslag av sten i markytan.

Sökschaktning

Vid sökschaktningen grävdes sju sökschakt, jämnt fördelade inom betesmarken (fig. 5). Det var tydligt att den norra delen av ytan var kraftigt stenröjd medan det i den södra delen fortfarande fanns ett markant inslag av markbunden sten kvar i markytan. Vid sökschaktningen framkom inga arkeologiska lämningar däremot ett stort antal stenröjningsgropar. I flera fall hade groparna

fyllts med sopor i form av t.ex. tegelpannor, glasflaskor, porslin, glödlampor och metallskrot. Ett antal kapsyler visar att åtminstone delar av stenröjningen bör ha skett någon gång under perioden 1950–60-talen. Inom det mer höglänta partiet längs i norr grävdes fyra stycken 50 x 50 cm stora sökrutor, varken fynd eller kulturlager kunde påvisas. Det grävdes även några provrutor inom skogspartiet, även de utan resultat.

Figur 5. Schaktplan med utredningsområdet samt placeringen av de grävda sökschakten och sökrutorna.

Tolkning och åtgärdsförslag

Vid den arkeologiska utredningen framkom lämningar i form av äldre röjningsrösen. Dessa låg i skogsområdet mellan betesmarken och sjön. Huvuddelen av odlingslämningarna kunde dock sättas i samband med en yngre odlingshorisont. Bland röjningsrösen fanns enstaka lämningar med en flack profil som skulle kunna tillhöra en äldre odlingsfas som till stor del blivit bortröjt i samband med odlingen under 1700–1800-talen. Om det skall utföras markarbeten inom

ytan, definierad som natur i detaljplanen, anser Museiarkeologi/Kalmar läns museum att arbetet bör föregås av vidare antikvariska åtgärder.

I den resterande delen av området framkom inga lämningar som föranleder några vidare antikvariska åtgärder. De anläggningar och fyndmaterial som framkom vid sökschaktningen kan sättas i samband med den stenröjning som genomfördes under andra hälften av 1900-talet.

Referenser

Litteratur

Jönsson, S., Persson, E., Roos, G. & Jensen, R. 1997. 1996 års fornminnesinventering i Kronobergs län: Tingsryds och Växjö kommuner. Riksantikvarieämbetet. Stockholm

Historiska kartor

Lantmäteristyrelsen

1778, Storskifte på inägor, Tingsås socken
Mårslycke nr 1, LMS

Lantmäterimyndigheterna

1864, Laga skifte, 07-tin-164, REG

Rikets allmänna kartverk

1951, Ekonomiska kartan, Tingsryd 4E3j51 RAK

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	561-2023
Kalmar läns museums dnr:	33-303-2023
Projektnummer KLM:	A2357
Uppdragsgivare:	Tingsryds kommun
Landskap:	Småland
Kommun:	Tingsryd
Socken:	Tingsås
Fastighet:	Mårslycke 1:29
X koordinat:	6264640 (N)
Y koordinat:	497439 (E)
Latitud:	56°31'34.1"N
Longitud:	14°57'30.1"E
m ö.h.:	125–132
Fältarbetstid:	21/11–2023 & 31/1–2024
Antal arbetsdagar:	2
Personal:	Kenneth Alexandersson
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	RTK-GPS Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

